

Oponentský posudek na bakalářskou práci Víta Engelthalera „Bektašija – její doktrína a kulturně-historický význam“ (HTF Praha 2006, 116 s. + přílohy)

Engelthaler se zabývá jedním z významných směrů a řádů islámské mystiky. Nutno podotknout, že problematika nebyla v české islamistice, religionistice i historiografii zatím vůbec podrobněji zpracována (na Slovensku se jí okrajově zabýval nebohý Vojtech Kopčan), takže je autorova práce pionýrská. Její rozsah, metodologický přístup i obsah vysoce převyšují požadavky kladené na bakalářskou práci. Engelthaler měl také vynikajícího učitele a školitele prof. L. Kropáčka. Na textu této příkladné „bakalářky“ je toto vedení vidět.

Především chci ocenit, že všechny pojmy, které se objevují v zasvěcené interpretaci, jsou uvedeny i lexikálně (arabsky nebo turecky), a to vlastním textu i v obsáhlém vědeckém aparátu, doplněném před barevnými přílohami dvojjazyčným rejstříkem. Některé poznámky, hlavně na začátku práce, jsou však příliš dlouhé (s. 7 – 11). Autor se v nich snažil postihnout různé stránky islámu na malém prostoru, a tak mu asi nic jiného nezbývalo.

To platí i o podstatě islámské mystiky, doložené především mystickou cestou se zastávkami a „stavy“ (to je originální výraz – velmi pěkný). Tady vychází Engelthaler z díla významné německé islamistky A. Schimmelové, jejíž práce se nečtou lehce. Zasvěcování řádové morálky je ukázáno v hezké kapitole „Mistr a žák“ (s. 21 – 24) opět s rozsáhlými, ale někdy příliš dlouhými odbočkami v poznámkách. Pasáž o vzniku islámských mýtických řádů je deskriptivní a startuje autorovu snahu o vzájemné propojení svědomitého historického výkladu a duchovního světa „dervišů“, která se posléze stává červenou nití celé práce.

Vlastní téma „bektašija“ je rozkryto od s. 31 s didaktickými a historickými výklady, v nichž je mnoho výpovědí o osmanské společnosti, zvycích a také o reáliích. Poznámka 41 na s. 38-39 o „mystickém řádu“, který v sobě zahrnoval vlastně všechno, je zásadní a měla by být spíše v hlavním textu. Historický vývoj bektašije je rozebrán na příkladu Hadžiho Bektáše v legendách (s. 41 – 49) s řadou rozsáhlých textových citací, přičemž by u každé z nich měly stát příslušné odkazy. A opět následuje obsáhlý historický výklad o postavení „bektašije“ a dervišů v dramatickém vývoji Osmanské říše až do roku 1826 (s. 52 – 67). Po zrušení všech řádů v Turecku (1925) je „bektašija“ v diaspoře a přežívá hlavně v Albánii a USA.

Teoretická religionistická část „Nauky baktašije“ začíná přenosem vědomostí a víry (opět mistr a žák, jsou tam pokusy o postižení vztahů k sunnitskému a šiitskému islámu) a vrcholí v analýze nauky o čtyřech branách (s. 75 – 82). Engelthaler obsírně rozebírá řetězec víry na příkladu základní Trojice Alláh-Muhammad-Alí, z nichž dva poslední jsou téměř stejným

způsobem Alláhem osvícení a předurčení k šíření víry. Alí potom se stává jejím reálným nositelem. Následuje dramatická pasáž o bitvě u Kerbelá, v české historiografii zatím tak podrobně (i s důsledky) nezpracovaná (s. 89 – 95).

Vývoj vlastního řádu je popsán od s. 95 přehledně a systematicky, včetně stále ještě problematických vztahů ke starotureckému šamanismu (?) a křesťanství. Řádová hierarchie je pěknou sondou do tehdejších společenských skupin a vztahů.

Seznam použité literatury je impozantní a rozdělený (možná že zbytečně) na monografie a vědecké články. V poznámkách Engelthaler ovšem jasně dokládá, že měl všechny práce v ruce (u citovaných míst dokonce uvádí i citované pramenné zdroje v sekundární literatuře)! To je svědomité a není to obvyklé ani u řady doktorských prací. Barevné přílohy na konci byly zvoleny vhodně a mají ilustrativní charakter.

K práci nemám žádné připomínky, považuji ji za velmi zdařilou a doporučuji její případnou publikaci nebo nominaci na některou z univerzitních cen. Navrhuji hodnocení „výborně“.

Praha, 25. dubna 2006

Prof. Dr. Blahoslav Hruška, DrSc.